

Korai holdsarló - megfigyelések

A Meteor 1983/7-8. számában megjelent, a korai holdsarló észlelésére felhívó cikk hatására többen átnézték régebbi észlelési naplóikat és találtak is néhány fiatal holdsarlóra utaló megfigyelést:

Dömény Gábor /Kajdacs/ 1982. március 26-án ezt jegyezte be naplójába: "18:15 KözEI-kor 31 órás újhold!" Mivel az újhold március 25-én 10:18 UT-kor következett be, ez az észlelés 30^h57^m korú sarlót jelentett.

Keszthelyi Sándor /Vasas/ 1983. január 12-én 05:50--06:12 UT között tudta figyelni a hajnali ég holdsarlóját. Felhőtlen és tiszta ég alatt az észlelés könnyű volt. Az utolsó időpont 46^h47^m korú holdsarlót jelentett. Másnap hajnalban már nem tudta észrevenni a Holdat.

Zajác György /Debrecen/ 1983. május 14-én délután tiz amatőrtársával együtt észlelt. A Nap 17:59 UT-kor nyugodott le, az ég alja olyan tiszta volt, hogy csak szűrővel lehetett a nyugvó Napba nézni. 18:10--18:15 UT között a Vénusz és a már horizont alatti Nap helyzetét megfelelően pillantották meg a Hold sarlóját. 63/840-es távcsővel a peremvidéki tengerek és kráterek mind kivehetőek voltak. A Holdat majdnem horizontig követni tudták és Minolta XG-1 géppel MD 50 f/1,7 objektívvel 1 sec. idővel Fortepan 100 filmre sikeresen lefényképezték. Mivel az újhold május 12-én 19:26 UT-kor volt az első észrevételkor a sarló kora 46^h44^m volt.

A cikk szeptember elejei megjelenésének hatására sokan küldtek be megfigyeléseket és így szeptembertől decemberig csaknem minden egyes újholdat többen is többször észleltek. A megfigyelők névsora ezen időszakban:

N é v /hely/	szept.	okt.	nov.	dec.	összesen
Dalos Endre /Bóly/	-	1	-	-	1
Dömény Gábor /Kajdacs/	1	1	1	-	3
Házi László /Jászapáti/	-	-	1	-	1
Hoffmann János /Pécs/	1	-	-	-	1

Név /hely/	szept.	okt.	nov.	dec.	összesen
Keszthelyi Sándor /Vasas/	2	1	1	-	4
Kész László /Bóly/	-	-	1	1	2
Lőrincz Miklós /Pécs/	2	-	-	-	2
Nagy-Mélykúti Ákos /Algéria/	1	1	1	-	3
Zajác György /Debrecen/	-	-	1	-	1
Zalezsák Tamás /Pécs/	1	-	-	-	1

Összesen tehát 10 észlelő 19 észlelési leírást küldött be, alaposan átrendezve ezzel a hazai újhold-megfigyelési listát.

Szeptember 6-án hajnalban Dömény Gábor Kajdacsról 03:20--03:40 UT között látta a nagyon vékony holdsarlót. Jó átlátszó-ságú, horizontig tiszta, derült ég volt. A sarlót nem volt ne-héz észrevenni, eléggé fényes volt. Az észlelés végén a Hold kora: 22^h56^m . Ugyanilyen eredményt ért el Lőrincz Miklós Pécs-Kertvárosból is. Ő 03:00 UT-kor pillantotta meg és 03:40 UT-ig tudta követni a Hold sarlóját. Ez ugyanigy 22^h56^m idejű észle-lés. Szabad szemmel is jól észrevehető volt, mintegy 8-9 fok magasan látszott a nagyon vékony sarló. Néha a hamuszürke fény is sejthető volt. A látványt 8x30 B-vel is ellenőrizte, ezzel a Hold nagyon szépen látszott. A jelenséget külön élvezetessé tette a Holdtól keleti irányban látszó Vénusz bolygó. Az égbolt felhősödése miatt a megfigyelést folytatni nem tud-ta. Zalezsák Tamás Komlórról /Zobák-bányaüzem/ 03:33 UT-kor pillantotta meg szabadszemmel a Holdat. Jobbra szépen látszott a Vénusz. Csak 03:43 UT-ig nyílt alkalma a figyelésre, azaz 22^h53^m korig. Keszthelyi Sándor Vasason ugyanezen hajnalon 03:24--03:58 UT között figyelte a szabadszemes Holdat. Kezdet-ben 5, végül 10 fokkal volt a horizont felett, nagyon jól lát-szott. Szarvai függőlegesen felfelé irányultak, az iv 130 fo-kos volt. 03:40 UT-ig a hamuszürke fény is látszott. Azután az egyre rohamosabb pirkadat fényeibe vészett bele. /7x50 B-vel a hamuszürke fény 03:48-ig, maga a sarló 04:06 UT-kor tűnt el/. Legutolsó szabadszemes látásakor 22^h38^m korú volt a Hold.

Szeptember 8-án este újra sikerült a Hold észlelése. Hoffmann János 17:21--17:24 UT között látta a sarlót a Bör-söny hegységben Királyréten. A remek és tiszta ég dacára a

sarló nagyon vörös színű volt. Kora: 38^h45^m . Keszthelyi Sándor Vasason némileg fátyolos égaljon 17:28--17:45 UT között látta. 6 fok magasan volt, az iv 100 fokosan jól látszott, de a hamuszürke nem. 7×50 B-vel viszont sejthető. Az első megpillantás ideje: 38^h52^m . Ugyanezen este 1700 km-rel délebbre Nagy-Mélykúti Ákos Algériában 18:16--18:48 UT között figyelte a Holdat. Könnyen észlelhető volt és a kora 39^h40^m volt a későbbi napnyugta miatt.

Az október 6-án 11:17 UT-kor bekövetkezett újhold előtt és után is történt néhány észlelés.

Október 5-én hajnalban Dömény Gábor Kajdacsról munkába utazva 03:55--04:30 UT között nagyon könnyen látta a sarlóholdat. A végén a Hold kora 30^h47^m volt. Feltűnően erős földfény is látszott. Ugyancsak könnyű volt a Holdtól délre látszó Merkúr bolygó is. Keszthelyi Sándor Vasason felhőtlen és tiszta égen 03:25--03:34 UT között figyelte a Holdat. A fénylő iv hossza 140-150 fokos volt, a hamuszürke fény egyenletesen és erősen fénylett, bár a Hold csak 3-4 fokra volt a horizont felett. A sarlótól délre 4 fokra a 0^m fényességű Merkúr látszott, feljebb a Vénusz-Mars-Regulus alkotott szép alakzatot. A még tejutas égen a LEO-CNC csillagképekben az állatövi fény derengett. A Hold kora: 31^h43^m volt. Dalos Endre Bólyban ugyanezen a hajnalon 03:15--04:20 UT között négy felvételt készített a 30^h57^m korú Holdról. Ezt követően szabad szemmel, majd binokulárral, legvégül 108/445 távcsővel 04:47 UT-ig, azaz a napkelte pillanatáig figyelte, a legvégül már 30^h30^m korú sarlót.

Október 7-én este Nagy-Mélykúti Ákos Algériában figyelte a Holdat. Legelső megpillantása 17:58 UT-kor volt, ez 30^h41^m kort jelent. A sarló ive kb. 170 fokos volt.

A november 4-én 22:22 UT-kor bekövetkező újhold előtt november 3-án hajnalban három észlelő /Dömény, Kész, Keszthelyi/ látta a 41^h12^m ... 41^h37^m közötti korú Holdat. Az észlelőlistában szereplő másik három megfigyelő újhold után, de idősebb korában figyelte meg a holdsarlót.

A december 4-én 12:27 UT-kor bekövetkezett újhold előtt senki sem észlelt. Annál értékeesebb megfigyelés született az esti égen.

December 5-én este Kész László Bólyban 15:00-15:45 UT között észlelt, és a felhősávok között csak 15:13 és 15:15 UT között látszott kis időre a Hold. Az ég alja párás is volt, így csak a sarló látszott. Azon még 7x50 B-vel sem látszottak részletek, és a hamuszürke fény sem látszott. Az iv 130 fokos volt, a Hold kora 26^h46^m .

Ennyi volt az 1983-as észlelések krónikája. A sok és lelkes beszámoló után már csupán az 1984-es évi észlelésekre, legfőképpen a tavaszi esti újholdak észlelésére hívjuk fel a figyelmet. Miután az 1984-es Csillagászati Évkönyv - példátlan és csodálatos módon - december közepén megjelent, az újholdak időpontjai ismertek és így a megfigyelések sikeréhez csupán jó átlátszóságú eget kívánunk!

KESZTHELYI SÁNDOR

• • • • •

KÖZLEMÉNY

Jelentkezni lehet az 1986 tavaszán induló Halley-expedícióra! Az expedíció olyan időszakban indul, amikor a nagy negatív deklináció miatt az üstökös Magyarországon nagyon rosszul, vagy egyáltalán nem lesz látható. Az expedíció idején a második legfényesebb korszakába lép az üstökös, s legközelebb van a Földhöz. /Csóvája valószínűleg 30-40 fokos lesz, fényessége pedig $3^m,5$ -nak várható./ A nagy negatív deklináció miatt a Halley megfigyelésére legalább 15 fokkal délebbre kell menni. Történelmi nevezetessége és pénzügyi okokból Egyiptom az expedíció célja. Az expedíció után érdeklődni és jelentkezni az alábbi címen lehet: Hoffmann János

7621. Pécs, Kossuth L. u. 1.

A továbbiakról mindenkinek levélben és személyesen a CSBK kiskunhalasi találkozóján.

• • • • •